

คู่มือ การประเมินมาตรฐานคุณภาพ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สารบัญ

หัวข้อ	หน้า
ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ	1
นิยามของคำสำคัญ	1
กรอบแนวคิดในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน	2
การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ	3
ส่วนที่ 1 ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	3
ส่วนที่ 2 มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	3
องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยว	3
องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	3
องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ	4
การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ	5
ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ	7
ภาคผนวก :	
แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ	25
ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว	41

ความสำคัญของมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

ถ้าจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความมหัศจรรย์ลึกลับและท้าทายในความรู้สึกของมนุษย์ ก่อให้เกิดความสนใจใคร่จะได้ไปชมและสัมผัส ถ้าจึงจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญประการหนึ่ง นอกจากนี้ถ้ายังมีความผูกพันกับขนบธรรมเนียมและประเพณีของมนุษย์มาช้านาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมนุษย์และสัตว์ใช้ถ้ำเป็น ที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ถ้าจึงมีความสำคัญในแง่ของการศึกษาค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวิวัฒนาการ

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำมีความแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เนื่องจากเป็นสิ่งที่มียุและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ มีสภาพและการเปลี่ยนแปลงไปได้ตามกาลเวลา มีระบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนในตัวเองด้วยปัจจัยต่างๆ และองค์ประกอบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจค่อยเป็นค่อยไปหรืออาจรวดเร็วมากจนมองเห็นได้ชัดเจนแล้วแต่กรณีไป ซึ่งผลจากการใช้ประโยชน์ของมนุษย์อาจทำให้เกิดการสูญสลายของแหล่งธรรมชาตินั้นได้ ถ้าปราศจากความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรนั้นๆ

ความสวยงามของแหล่งธรรมชาติที่มีอยู่มากมายในประเทศไทย เป็นจุดดึงดูดสำคัญ ด้านการท่องเที่ยว แต่การเปิดพื้นที่ธรรมชาติเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการจัดการที่ดี ทำให้แหล่งธรรมชาติหลายแห่งเกิดความเสื่อมโทรม และส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวในที่สุด ดังนั้นการกำหนดกรอบหรือเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ชัดเจน สำหรับให้หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติต่างๆ ได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยกระดับมาตรฐานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทย และยังสามารถใช้เป็นสิ่งบ่งบอกให้นักท่องเที่ยวรับรู้ในคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยว และมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจเลือกใช้บริการ ซึ่งหมายถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ทางการท่องเที่ยวด้วย รวมทั้งเป็นการยกระดับมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

นิยามของคำสำคัญ

ถ้ำ หมายถึง ช่องว่างที่เกิดตามธรรมชาติในหินที่มีขนาดที่คนเข้าไปได้ มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางอย่างน้อย 30 เซนติเมตร ซึ่งจะเป็นถ้ำที่สามารถจะเข้าไปสำรวจ ศึกษา และทำแผนที่ได้ ถ้าที่มีการศึกษากันส่วนใหญ่แล้วจะเป็นถ้ำที่เกิดในหินปูน และหินชนิดอื่นที่มีสารหินปูน (carbonate rocks) เช่น หินโดโลไมต์ หินอ่อน เพราะมีจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วโลก และมีขนาดใหญ่เมื่อเทียบกับถ้ำที่เกิดในหินชนิดอื่น (ชัยพร, 2543)

แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีถ้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้ เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ การเข้าชมบรรยากาศและหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ การศึกษาด้านโบราณคดีของมนุษย์ยุคต่างๆ ที่เคยอาศัยในถ้ำ การนมัสการพระพุทธรูป การให้อาหารสัตว์ การปิกนิกและรับประทานอาหาร เป็นต้น

มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง สิ่งที่กำหนดคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำที่มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ซึ่งเมื่อคะแนนผ่านแล้วจึงทำส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) คุณค่าด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการ ทั้งนี้ในแต่ละองค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพ ความมีประสิทธิภาพ และควมามีคุณภาพ เพื่อใช้ประเมินมาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวนั้นด้วย

เกณฑ์ (Criteria) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่ถูกระบุขึ้นมาเพื่อใช้กำหนดคุณลักษณะขององค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว

ดัชนีชี้วัด (Indicator) หมายถึง ปัจจัยหรือตัวแปรที่กำหนดขึ้นเพื่อแสดงถึงคุณสมบัติของแต่ละเกณฑ์ ซึ่งดัชนีชี้วัดในการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำมีทั้งที่อยู่ในรูปของค่าเชิงคุณภาพ และในรูปของค่าเชิงปริมาณ

ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ ให้ความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ เช่น กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติบริเวณถ้ำ ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลถ้ำ การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว

คุณค่าด้านการท่องเที่ยว หมายถึง คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากหลายปัจจัยทั้งในด้านกายภาพ ชีวภาพ และด้านศิลปวัฒนธรรม สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมได้ ถ้าที่มีความสวยงามทางกายภาพ มีประวัติหรือศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจก็จัดว่ามีคุณค่าด้านการท่องเที่ยว

ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้ความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น การเข้าถึง ด้านความปลอดภัย การจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การสนับสนุนการพัฒนาจากองค์กรต่างๆ

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดการพัฒนายั่งยืน

กรอบแนวคิดในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน

ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำที่มีชื่อเสียงอยู่มากมาย แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำบางแห่งได้ถูกทำลาย หรืออยู่ในสภาพล่อแหลมต่อการถูกทำลาย ดังนั้นการเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำจึงมีสิ่งที่จะต้องพึงระวังไว้เสมอว่า แหล่งธรรมชาตินั้นสามารถสูญสลายไปได้ และบางแห่งนั้นยากต่อการฟื้นฟูเมื่อถูกทำลาย การเข้าไปใช้ประโยชน์จะต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติน้อยที่สุด ทั้งยังต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในพื้นที่อย่างไร รอบคอบว่าจะมีผลกระทบอย่างไร มากน้อยแค่ไหน มีมาตรการในการลดผลกระทบอย่างไร และมีระบบการจัดการให้กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพของถ้ำจนเสื่อมสภาพลงไป ดังนั้นจึงควรมีการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานที่สามารถใช้ได้กับแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำทุกแห่งทั่วประเทศ ที่ผ่านมามีการจัดทำเกณฑ์การประเมินคุณค่าของแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำและแนวทางการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำโดยหลายหน่วยงาน ซึ่งในการศึกษาจัดทำเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางคณะผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์และประยุกต์ใช้กับการกำหนดกรอบมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำในครั้งนี้

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ นอกจากจะเน้นไปที่คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ซึ่งเป็นศักยภาพในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแล้ว ยังพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดการการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพธรรมชาติดั้งเดิม และศักยภาพด้านการท่องเที่ยว

การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทางคณะผู้ศึกษาได้ทำการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานสำหรับประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ

คือ ปัจจัยต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ ให้มีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ 1) ขนาดของถ้ำ 2) ลักษณะภายในถ้ำ 3) การรुक้ำเข้าไปในถ้ำ 4) กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติบริเวณถ้ำ 5) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ 6) ความปลอดภัยภายในถ้ำ 7) การถ่ายเทอากาศภายในถ้ำ 8) การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ 9) การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม 10) เจ้าหน้าที่ดูแลถ้ำ 11) โอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว 12) ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว 13) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ

คือ องค์ประกอบในการกำหนดคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ซึ่งมีองค์ประกอบในการพิจารณา 3 ประการ ได้แก่ 1) คุณค่าด้านการท่องเที่ยว 2) ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และ 3) การบริหารจัดการ

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยว

หมายถึง คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบ ทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศและความสำคัญต่อมนุษย์ ทั้งจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ

เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำประกอบด้วยปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

1. คุณค่าทางธรรมชาติ ประกอบด้วย 1) ความงามของถ้ำ 2) น้ำภายในถ้ำ 3) หินงอก หินย้อย 4) สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำ

2. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) โบราณวัตถุหรือซากดึกดำบรรพ์ที่มีอยู่ในถ้ำ 2) การเดินทางมาของบุคคลสำคัญ 3) ความเชื่อพื้นบ้านหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ 4) ความสัมพันธ์กับศาสนา

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว

หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก แต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้น้อย ขาดความปลอดภัยในการท่องเที่ยว หรือมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน สำหรับศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

4 คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การเข้าถึง ประกอบด้วย 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ 2) ความสะดวกในการเข้าถึงปากถ้ำ 3) ความเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก
3. ความปลอดภัย ประกอบด้วย การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น
4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ

หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 1) การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้าน การอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว
- 2) การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ ผู้ประกอบการและชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว
- 3) การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้นๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำในประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทตามหน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ ได้แก่

- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานราชการส่วนกลาง เช่น อุทยานแห่งชาติวนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น
- แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นๆ เช่น องค์กรการบริหารส่วนตำบล เทศบาล วัด เป็นต้น

ข้อแตกต่างระหว่างแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยหน่วยงานราชการส่วนกลางและแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยท้องถิ่น คือ แหล่งท่องเที่ยวที่หน่วยงานราชการส่วนกลางดูแลจะมีนโยบาย แผนงาน และโครงการในการจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติที่ชัดเจนเป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงในด้านงบประมาณและบุคลากร แต่แหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลโดยท้องถิ่นส่วนมากมักจะขาดระบบการบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว ทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีโอกาสที่จะเสื่อมโทรมได้ง่ายกว่า อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวที่บริหารจัดการโดยหน่วยงานท้องถิ่นสามารถเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ของตนได้มากกว่า รวมทั้งเปิดโอกาสให้มีการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนท้องถิ่นได้มากกว่าอีกด้วย

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่ 2) การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด 3) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 1) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ถ้ำ 2) ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน 3) มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย 4) การให้บริการ 5) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ

การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำจะต้องทำการประเมินตัวชี้วัดที่ 1-13 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 65 คะแนน ทั้งนี้แหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำที่จะมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว นั้น จะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 39 คะแนน และให้ทำการประเมินในส่วนที่ 2 ทั้ง 3 องค์ประกอบ แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำได้คะแนนต่ำกว่า 39 คะแนน แสดงว่าถ้ำนั้นขาดความดึงดูดใจหรือไม่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และไม่ต้องทำการประเมินในส่วนที่ 2

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ

การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำสามารถแบ่งได้เป็น 3 องค์ประกอบ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ส่วนองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวมีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด รายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

องค์ประกอบ	เกณฑ์	จำนวนตัวชี้วัด	คะแนน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยวและความเสี่ยงต่อการถูกทำลาย	1. คุณค่าทางธรรมชาติ	4	20
	2. คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม	4	20
	รวม	8	40
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	1. ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	1	5
	2. การเข้าถึง	3	15
	3. ความปลอดภัย	1	5
	4. ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว	1	5
	รวม	6	30
3. การบริหารจัดการ	1. การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม	3	15
	2. การจัดการด้านการท่องเที่ยว	5	25
	รวม	8	40
	รวมทั้งสิ้น	22	110

6 คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

ผลจากการประเมินในส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ และส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ จะมีจำนวนตัวชี้วัดทั้งหมด 35 ตัวชี้วัด คะแนนรวมทั้งสิ้น 175 คะแนน รายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

แบบประเมิน	จำนวนตัวชี้วัด	คะแนน
ส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	13	65
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	22	110
รวมทั้งสิ้น	35	175

คะแนนที่ประเมินได้สามารถนำมากำหนดระดับมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำได้ดังนี้

ค่าคะแนน	ระดับมาตรฐาน	สัญลักษณ์
มากกว่า 150 คะแนน	ดีเยี่ยม	★★★★★
มากกว่า 125-150 คะแนน	ดีมาก	★★★★
มากกว่า 95-125 คะแนน	ดี	★★★
มากกว่า 70-95 คะแนน	ปานกลาง	★★
มากกว่า 45-70 คะแนน	ต่ำ	★

วิธีการให้คะแนน

ตามแบบประเมินจะมีหลักในการให้คะแนน 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวมีคุณสมบัติตรงกับค่าคะแนนหรือความหมายในข้อใดมากที่สุด และจะให้ค่าคะแนนในข้อที่เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวควรได้ในข้อนั้นเพียงข้อเดียว ทั้งนี้จะมีค่าการให้คะแนนตั้งแต่ 1 คะแนน ถึง 5 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขค่าคะแนนที่ต้องการ

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 1

เกณฑ์	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน
1.1 ขนาดของถ้ำ	(1) เล็กแคบ เข้าไปได้ไม่สะดวก (2) ขนาดปานกลางพอเข้าออกได้ (3) ขนาดใหญ่ เข้าออกสะดวก (4) ขนาดใหญ่เข้าออกสะดวก มีห้องโถงหลายห้อง แต่บางห้องไม่สะดวก (5) ขนาดใหญ่มาก เข้าออกสะดวก มีห้องโถงหลายห้อง เข้าออกสะดวก	4

ตัวอย่างการให้คะแนนในเกณฑ์ หัวข้อ **ขนาดของถ้ำ** ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำนั้นมีคุณสมบัติตรงกับข้อ “ขนาดใหญ่เข้าออกสะดวก มีห้องโถงหลายห้อง แต่บางห้องไม่สะดวก” ซึ่งมีค่าคะแนนเท่ากับ 4

วิธีที่ 2 การให้คะแนนโดยพิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นมีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัด ข้อใดบ้าง โดยดัชนีชี้วัด 1 ข้อ จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน หากไม่มีคุณสมบัติตรงกับดัชนีชี้วัดเลย จะมีค่าเท่ากับ 0 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพจะมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน หากมีคุณสมบัติตรงตามดัชนีชี้วัด จะมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน โดยให้ผู้ประเมินทำเครื่องหมาย ○ รอบหมายเลขค่าคะแนนที่ต้องการ

ตัวอย่างการให้คะแนนแบบวิธีที่ 2

เกณฑ์	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน
3.1.4 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	• มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ และข้อห้ามของพื้นที่	0	○0.5	1	3
	• มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่	0	○0.5	1	
	• มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	○0	0.5	1	
	• มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและการอนุรักษ์เป็นระยะๆ ตามความเหมาะสม	0	0.5	○1	
	• มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นครั้งคราว	0	0.5	○1	

ตัวอย่างการให้คะแนนในดัชนีชี้วัด หัวข้อ **การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว** ประเมินได้ว่าแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำนั้นมีคุณสมบัติตรง 2 ข้อ (ข้อ 4 และ 5) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 1 คะแนน และมีคุณสมบัติตรงแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ 2 ข้อ (ข้อ 1 และ 2) โดยแต่ละข้อมีค่าเท่ากับ 0.5 คะแนน ฉะนั้น การประเมินในเกณฑ์นี้ได้ 3 คะแนน

ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของถ้ำดาวดิงส์ จังหวัดกาญจนบุรี

ทีมงานของคณะผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ โดยการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำของถ้ำดาวดิงส์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติไทรโยค กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบหลักของมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำทั้ง 2 ส่วน สามารถสรุปได้ว่า ถ้ำดาวดิงส์มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ และได้คะแนนรวมทั้งสิ้น 113 คะแนน ซึ่งจัดว่ามีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำอยู่ในระดับดี หรือได้สัญลักษณ์ ★ ★ ★ โดยมีรายละเอียดคะแนนการประเมินดังนี้

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ
โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ถ้ำดาวดึงส์		
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล	อุทยานแห่งชาติไทรโยค กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช		
ที่อยู่	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล ไทรโยค .....
			อำเภอ .....
			จังหวัด .....
ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล)			
(หน่วยงาน)	สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย		
ประเมินเมื่อ วันที่	5	เดือน	พ.ศ. 2551 .....
		ปี	

ผลการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน	ผลการประเมิน
ส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	65	51	☐ ไม่ผ่าน (< 39 คะแนน) ☒ ผ่าน (³ 39 คะแนน)
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	110	62	ระดับมาตรฐาน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว	40	18	☐ ดีเยี่ยม (> 150 คะแนน)
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	30	21	☐ ดีมาก (> 125-150 คะแนน)
3. การบริหารจัดการ	40	23	☒ ดี (> 95-125 คะแนน)
			☐ ปานกลาง (> 70-95 คะแนน)
รวมทั้งสิ้น	175	113	☐ ต่ำ (> 45-70 คะแนน)

ส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1 ขนาดของถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) เล็กแคบ เข้าไปไม่ได้ไม่สะดวก (2) ขนาดปานกลางพอเข้าออกได้ (3) ขนาดใหญ่ เข้าออกสะดวก ④ ขนาดใหญ่เข้าออกสะดวก มีห้องโถงหลายห้อง แต่บางห้องไม่สะดวก (5) ขนาดใหญ่มาก เข้าออกสะดวก มีห้องโถงหลายห้อง เข้าออกสะดวก 	4	พิจารณาจากขนาดของถ้ำ และความสะดวกในการเข้าออกของนักท่องเที่ยว
1.2 ลักษณะภายในถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) ไม่มีแสงเพียงพอ บรรยากาศไม่ดี เช่น อับ เหม็น ② มีแสงบ้าง เห็นความสวยงามพอควร บรรยากาศพออยู่พอเที่ยวได้ เช่น อืดอัด เหม็นบ้าง (3) มีแสงสว่างเพียงพอ เห็นความสวยงาม บรรยากาศอยู่ในภาวะสบายพอสมควร (4) มีแสงสว่างสบายตา เห็นความสวยงาม บรรยากาศอยู่ในภาวะสบาย (5) มีแสงสว่างสบายตา เห็นความสวยงามมาก บรรยากาศดีเยี่ยมสบาย ชวนให้ท่องเที่ยวได้นาน 	2	พิจารณาจากแสงสว่าง บรรยากาศ และความสวยงามภายในถ้ำ
1.3 การรูกูล้ำเข้าไปในถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) มีการรูกูล้ำเข้าไปแล้ว มีการสร้างสิ่งก่อสร้างภายในถ้ำ ทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำมาก (2) มีการรูกูล้ำเข้าไปบางส่วน มีสิ่งก่อสร้าง ทำลายสภาพเดิมบางส่วน (3) มีการรูกูล้ำเข้าไป ยังไม่มีสิ่งก่อสร้างที่ทำลายสภาพเดิมของถ้ำ (4) มีการรูกูล้ำเข้าไปในถ้ำบ้าง แต่ไม่มีการตัดแปลงสภาพเดิมของถ้ำ ⑤ ไม่มีการรูกูล้ำเข้าไปทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ 	5	พิจารณาจากสิ่งก่อสร้างทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ทั้งภายในและภายนอกบริเวณถ้ำ ทั้งสิ่งก่อสร้างถาวร หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น อาคาร ศาลา และสิ่งก่อสร้างชั่วคราว หมายถึง สิ่งที่เคลื่อนย้ายได้โดยง่าย เช่น รั้ว เฝิงขยายของเป็นช่วงเวลา
1.4 กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติบริเวณถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) ดักถ้ำและบริเวณใกล้เคียงถูกทำลายมาก เช่น การระเบิดหิน (2) ดักถ้ำและบริเวณใกล้เคียงถูกทำลาย สภาพธรรมชาติเดิมของถ้ำเสียหายบางส่วน (3) มีการตัดแปลงในถ้ำและบริเวณใกล้เคียง แต่ไม่ทำลายสภาพธรรมชาติเดิมของถ้ำ (4) มีการตัดแปลงในถ้ำและบริเวณใกล้เคียงเล็กน้อย ⑤ ไม่มีการตัดแปลงทำลาย บริเวณโดยรอบยังเป็นธรรมชาติเดิม 	5	กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ เช่น การสร้างสิ่งก่อสร้าง หรือการระเบิดหิน โดยพิจารณาจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.5 ความเสียหายต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ	<p>คำคะแนนและความหมาย</p> <p>(1) มีภัยธรรมชาติในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี</p> <p>(2) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้งต่อปี</p> <p>(3) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี</p> <p>(4) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี</p> <p>⑤ มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า</p>	5	พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ แผ่นดินไหว
1.6 ความปลอดภัยภายในถ้ำ	<p>(1) มีอันตรายมาก เพราะมีตและม็องลิททั่วๆ ไป หรือมีหินร่วง</p> <p>② มีอันตรายบ้าง เพราะบางบริเวณมีตและม็องลิทบ้าง</p> <p>(3) มีอันตรายน้อย ทางเดินหลักมีความปลอดภัย อาจมีอันตรายอยู่ริมนอกๆ ที่มักไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปบริเวณนั้น</p> <p>(4) ไม่มีอันตรายในพื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ทางเดินเรียบ อาจมีขรุขระบ้าง แต่มีแสงไฟส่องเห็นได้</p> <p>(5) มีความปลอดภัย ถ้าสว่างและมีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีร่องหรือซอกที่อันตราย</p>	2	พิจารณาจากอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวจากสภาพทางธรณีวิทยาของถ้ำ ได้แก่ ลักษณะของพื้นที่ที่อาจมีรอยแยกหรือ รอยแตกซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้เดินผ่าน และแสงสว่างภายในถ้ำ ได้แก่ แสงสว่างไม่พอ มีตกับ ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวหลงทางได้
1.7 การถ่ายเทอากาศภายในถ้ำ	<p>(1) มีออกซิเจนน้อยมาก อึดอัด เข้าไปมากไม่ได้</p> <p>(2) ร้อนอึดอัด ในถ้ำไม่มีช่องทางระบายอากาศ</p> <p>③ พออยู่ได้ มีอากาศระบายถ่ายเทบ้าง ไม่มีรู้สึกอึดอัด</p> <p>(4) อากาศเย็น มีการถ่ายเทอากาศดีพอควร</p> <p>(5) เย็นสบายมาก มีการระบายอากาศดี</p>	3	พิจารณาจากการถ่ายเทของอากาศภายในถ้ำ เนื่องจากถ้ำที่ไม่มีมีการถ่ายเทอากาศ จะมีระดับของออกซิเจนต่ำ เมื่อมีนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ เข้าไปจะทำให้ออกซิเจนหมดไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวได้
1.8 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ	<p>(1) มีบ่อยตลอดปี</p> <p>② มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี</p> <p>(3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p> <p>(4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p> <p>(5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p>	2	พิจารณาจากความถี่ของการเกิดเหตุอันตราย ในระยะเวลา 10 ปี พังจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้ฝ้าสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย เป็นต้น

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.9 การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	<p>คำคะแนนและความหมาย</p> <p>(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ และไม่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น</p> <p>(2) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม แต่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น</p> <p>(3) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมน้อย และเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่</p> <p>(4) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมเล็กน้อย เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรม</p> <p>⑤ กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรม และเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ</p>	5	พิจารณาจากสภาพผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพจะช่วยป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มีความเปราะบางได้
1.10 เจ้าหน้าที่ดูแล	<p>(1) ไม่มี</p> <p>(2) มีแต่ผู้มาหารายได้ในการทำขนม ถ้าแต่ไม่มีภาระในการดูแล</p> <p>(3) มีอาสาสมัครท้องถิ่นช่วยดูแลและหารายได้</p> <p>(4) มีเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นครั้งคราว</p> <p>⑤ มีเจ้าหน้าที่ดูแลตลอดเวลา เพราะอยู่ในเขตอนุรักษ์</p>	5	พิจารณาจากการมีเจ้าหน้าที่ดูแล ถ้า เพื่อช่วยนำทางให้นักท่องเที่ยวเดินในเส้นทางที่ถูกดูแลและปลอดภัย และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ให้แต่ละต้องหรือหักเหออกหิ้วย่อย
1.11 โอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	<p>(1) เป็นถ้าทั่วไป มีข้อจำกัดในการพัฒนามาก เช่น เข้าถึงยาก</p> <p>(2) เป็นถ้าที่ยังคงสภาพธรรมชาติ มีข้อจำกัดบ้าง พอจะพัฒนาได้</p> <p>(3) เป็นถ้าที่มีความน่าสนใจ มีศักยภาพในการพัฒนา เช่น การเข้าถึงไม่ยากนัก</p> <p>④ เป็นถ้าที่มีลักษณะพิเศษ หรือน่าสนใจมาก เหมาะสมในการพัฒนา</p> <p>(5) เป็นถ้าที่สวยงามมาก มีความน่าสนใจมาก สามารถพัฒนาได้มาก</p>	4	พิจารณาจากความสวยงาม สภาพธรรมชาติ ของถ้า ซึ่งจะแสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หากถ้าที่ยังไม่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติจะมีโอกาสในการพัฒนาในระดับสูง แต่ถ้าที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปมากแล้วจะมีโอกาสในการพัฒนาในระดับต่ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.11 โอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	<p>(1) เป็นที่ทั่วไป มีข้อจำกัดในการพัฒนามาก เช่น เข้าถึงยาก</p> <p>(2) เป็นที่ที่ยังคงสภาพธรรมชาติ มีข้อจำกัดบ้าง พอจะพัฒนาได้</p> <p>(3) เป็นที่ที่มีความน่าสนใจ มีศักยภาพในการพัฒนา เช่น การเข้าถึงไม่ยากนัก</p> <p>(4) เป็นที่มีลักษณะพิเศษ หรือน่าสนใจมาก เหมาะสมในการพัฒนา</p> <p>(5) เป็นที่ที่สวยงามมาก มีความน่าสนใจมาก สามารถพัฒนาได้มาก</p>	4	พิจารณาจากความสวยงาม สภาพธรรมชาติ ของถ้ำ ซึ่งจะแสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หากถ้ำที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติจะมีโอกาสในการพัฒนาในระดับสูง แต่ถ้ำที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปมากแล้วจะมีโอกาสในการพัฒนาในระดับต่ำ
1.12 ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว	<p>(1) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้เล็กน้อยหรือมีความประมาทของทรัพยากรมาก หรือมีข้อจำกัดของพื้นที่มากอาจไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>(2) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการพัฒนาได้เล็กน้อยหรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความเหมาะสมหรืออยู่ในระดับปานกลาง</p> <p>(3) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการพัฒนาในระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวได้หรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความเหมาะสมหรืออยู่ในระดับปานกลาง</p> <p>(4) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มากหรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความเหมาะสมหรืออยู่ในระดับปานกลาง</p> <p>(5) แหล่งท่องเที่ยวมีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มากหรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความเหมาะสมหรืออยู่ในระดับปานกลาง</p>	4	พิจารณาจากระดับของข้อจำกัดในการพัฒนา หากแหล่งท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวหรือความแปรปรวนของทรัพยากรธรรมชาติมากก็จะสามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้น้อย ข้อจำกัดในที่นี้ เช่น ขนาดของพื้นที่ที่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวได้
1.13 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	<p>(1) ไม่มีการจัดการใดๆ เลย</p> <p>(2) มีการจัดการอย่างน้อย 1-2 องค์ประกอบ แต่ขาดประสิทธิภาพและไม่เป็นระบบ</p> <p>(3) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยมีระเบียบการปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติยังไม่ครบถ้วน</p> <p>(4) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน</p> <p>1 องค์ประกอบ</p> <p>(5) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 2 องค์ประกอบ</p>	5	การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่นันทนาการและพื้นที่พักผ่อน 2) การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล 3) การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะ กับการรักษาพื้นที่และการบริการ
คะแนนรวมส่วนที่ 1 (คะแนนเต็ม 65 คะแนน)		51	

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1. คุณค่าทางธรรมชาติ			
1.1 คุณค่าทางธรรมชาติ			
1.1.1 ความงามของถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) ไม่สวย ไม่มีความน่าสนใจ (2) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ เช่น รูปทรงหิน มีเรื่องความเชื่อ (3) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ และมีผู้คนไปชมสม่ำเสมอ (4) สวยมาก มีห้อง หรือมีสิ่งน่าสนใจหลายสิ่ง และมีผู้คนไปเที่ยวชมมาก (5) สวยมาก มีหลายห้อง หรือมีสิ่งน่าสนใจมาก และมีผู้คนไปเที่ยวชมมาก เป็นที่เลื่องลือระดับประเทศ 	5	พิจารณาจากลักษณะและองค์ประกอบของถ้ำตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา
1.1.2 ทัศนียภาพ	<ol style="list-style-type: none"> (1) ไม่มีน้ำ หรือน้ำท่วมเสมอ (2) มีน้ำแต่ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่เสริมความสวยงามหรือส่วนน่าสนใจของถ้ำ (3) มีน้ำช่วยเสริมความสวยงามของถ้ำ (4) มีน้ำในบางที่ ขนาดปานกลาง เดินลุยน้ำได้ เสริมความงามได้ ไม่สามารถล่องเรือได้ (5) มีน้ำในบางที่เป็นลำธาร สามารถล่องเรือได้ เสริมความงามได้ 	2	แหล่งน้ำภายในถ้ำจะช่วยเสริมความสวยงามของถ้ำได้
1.1.3 ทัศนียภาพที่มองเห็น	<ol style="list-style-type: none"> (1) ไม่สวยงาม มีจำนวนน้อย หรือถูกทำลายทิ้งจากการที่ถูกหักหรือถูกปลูก (2) มีความสวยงามน้อย หรือถูกทำลายทิ้งจากการที่ถูกหักหรือถูกปลูก (3) มีความสวยงาม แต่เสื่อมโทรมลงไปบ้าง เพราะมีคนไปมากและมีกรเข้าใช้พื้นที่ ทำให้มีการตัดแปลง (4) สวยงามพอควร แต่บางบริเวณเสื่อมโทรมเพราะคนมาเที่ยว (5) สวยงามมาก ไม่ถูกทำลาย มีรูปร่างต่างๆ กัน 	4	ทัศนียภาพที่มองเห็นที่เกิดในถ้ำจะมีความสวยงามและรูปทรงแตกต่างกัน ช่วยดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้ แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปมากขึ้น ทัศนียภาพที่มองเห็นก็จะมีคนทำลายและแปรสภาพเป็นสีดำคล้ำ
1.1.4 สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) ไม่มีสิ่งมีชีวิต หรือมีแต่ไม่น่าสนใจ (2) มีสิ่งมีชีวิตที่พบได้ทั่วไป เช่น ค้างคาว แมลง (3) มีสิ่งมีชีวิตที่น่าสนใจ หรือมีจำนวนมาก เช่น ปลา ค้างคาว (4) มีสิ่งมีชีวิตที่ไม่พบโดยทั่วไป เช่น สัตว์เรืองแสง (5) มีสิ่งมีชีวิตที่พบได้ยากหรือมีที่เดียว หรือสมควรดูแลอนุรักษ์ไว้เป็นพิเศษ เช่น ค้างคาวบางชนิด ปลา กุ้งที่ไม่มีตา หรือขาตักดำบรรพ์ เป็นต้น 	2	ถ้ำที่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ เช่น ค้างคาว แมลง ปลา กุ้ง จะเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว หรือนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งสัตว์เหล่านี้อาจจะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากสัตว์ชนิดเดียวกันที่อาศัยอยู่นอกถ้ำ
คะแนนรวมข้อ 1.1 (20 คะแนน)		13	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม			
1.2.1 โบราณวัตถุหรือซากดึกดำบรรพ์ที่มีอยู่ในถ้ำ	<ul style="list-style-type: none"> ① ไม่มีและยังไม่มีการสำรวจ ② มีร่องเล้าถึงวัตถุโบราณ แต่ยังไม่สำรวจไม่พบ ③ มีร่องเล้าเป็นนิยายท้องถิ่น และเคยมีผู้อ้างว่าพบโบราณวัตถุ แต่ยังไม่มีการพบหลักฐาน ④ เคยพบวัตถุโบราณ และมีจำนวนน้อย ⑤ มีการสำรวจพบแล้ว และมีจำนวนมาก 	1	ถ้าที่มีโบราณวัตถุหรือซากดึกดำบรรพ์อยู่ภายในสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เช่น การขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ (ด้วยขามต่าง ๆ)
1.2.2 การเดินทางมาของบุคคลสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> ① ไม่มี ② มีร่องเล้า แต่ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือวัตถุ ③ มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ④ มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานทางวัตถุ เช่น พระบรมโกศ, สิ่งก่อสร้าง ⑤ มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานทางวัตถุของหลายบุคคล 	1	ถ้าที่มีบุคคลสำคัญเคยไป เช่น มีบันทึกหรือพระบรมโกศหรือของพระมหากษัตริย์ปรากฏอยู่นับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ
1.2.3 ความเชื่อพื้นบ้านหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> ① ไม่มี ② มีร่องเล้า ความเชื่อพื้นบ้าน แต่ไม่มีหลักฐานยืนยัน ③ มีร่องเล้า ความเชื่อพื้นบ้าน มีหลักฐาน เช่น บันทึก หรือบทกวี ④ มีเรื่องที่น่าจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ ⑤ มีความเชื่อพื้นบ้าน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญ 	1	หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การมีร่องเล้าพื้นบ้าน หรือมีความสำคัญในระดับประเทศ เช่น มีหลักฐานว่าเคยมีพระมหากษัตริย์เสด็จประพาส
1.2.4 ความสัมพันธ์กับศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> ① ไม่มีความสัมพันธ์กับศาสนา หรือมีแต่ทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ จนเสื่อมโทรม ② มีกิจกรรมทางศาสนาบ้าง แต่ไม่ประจำหรือไม่มีศาสนวัตถุ หรือกิจกรรมทางศาสนาทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำจนเสื่อมโทรม ③ มีกิจกรรมทางศาสนาและมีศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูปอยู่ภายในถ้ำ และกิจกรรมทางศาสนาทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำน้อย ④ มีศาสนวัตถุ มีผู้คนไปสักการะสม่ำเสมอ และกิจกรรมทางศาสนาทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำน้อย ⑤ มีความสำคัญทางศาสนา มีการจัดสถานที่ให้สักการะ เป็นสถานที่รู้จักในระดับประเทศ และกิจกรรมทางศาสนาไม่ทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ 	2	พิจารณาจากการใช้ประโยชน์จากถ้ำในทางศาสนา เช่น เป็นสถานที่นั่งวิปัสณาของพระสงฆ์ หรือเป็นสถานที่มีศาสนวัตถุหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำ
คะแนนรวมข้อ 1.2 (20 คะแนน)			
5			
คะแนนรวม ข้อ 1 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)			
18			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2. ตักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว			
2.1 ตักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว			
ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	(1) ถ้ามีขนาดเล็ก ไม่ดีมาก มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 40 คน (2) ถ้ามีขนาดปานกลาง ไม่ดีมาก มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 40 คน (3) ถ้ามีขนาดปานกลาง มีความลึกและความซับซ้อนพอสมควร มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 80 คน (4) ถ้ามีขนาดใหญ่ มีความลึกและความซับซ้อนพอสมควร มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 160 คน (5) ถ้ามีขนาดใหญ่ มีความลึกและความซับซ้อนมาก มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 200 คน	2	ถ้าที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้มาก จะมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ดีกว่าถ้าที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้น้อย
2.2 การเข้าถึง			
2.2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ			
2.2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ	(1) มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวกในบางช่วงเวลา เฉพาะรถบางประเภทสามารถเข้าถึงได้ และเส้นทางไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร (2) มีความสะดวกในการเข้าถึงน้อย สภาพถนนดีเฉพาะในบางฤดูกาล เส้นทางมีความปลอดภัยในบางช่วงเวลา (3) มีทางเข้าถึงได้สะดวกในทุกฤดูกาล แต่รถยนต์นั่งสามารถใช้เวลาเร็วได้ต่ำ (4) มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั่งในทุกฤดูกาล ทำความเร็วได้สูง เส้นทางมีความปลอดภัย (5) มีความสะดวกในการเข้าถึงด้วยรถทุกประเภท ทุกฤดูกาล สภาพเส้นทางดี พื้นที่ผิวถนนเป็นถนนคอนกรีตหรือลาดยาง เส้นทางมีความปลอดภัย	4	พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยในการเดินทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ความสามารถในการเข้าถึงทุกฤดูกาล ประเภทของยานพาหนะที่เข้าถึงได้
2.2.2 ความสะดวกในการเข้าถึงป่าถ้ำ	(1) เดินไกล หรือต้องเดินป่า หรือหาทางเข้ายาก (4) มีทางสภาพไม่ดี ต้องเดินไกลและเป็นเขาด้วย (3) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้ในบางฤดูกาล (4) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้เกือบตลอดปี แต่อาจต้องปีนเขาก่อนถึงปากถ้ำบ้าง (5) มีทางที่เข้าถึงถ้ำอยู่ในสภาพดีในทุกฤดูกาล เดินสะดวกสบาย และไม่ทำลายธรรมชาติ	2	พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่ถ้ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.2.3 ความเชื่อมโยงกับเส้นทาง การท่องเที่ยวหลัก	<p>(1) แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ใกล้เคียง</p> <p>(2) แหล่งท่องเที่ยวไม่อยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ที่น่าสนใจ อยู่ใกล้เคียงบ้าง</p> <p>(3) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควร</p> <p>④ แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความน่าสนใจปานกลาง</p> <p>(5) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ โดยง่าย แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความหลากหลาย สร้างวงจรกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้</p>	4	พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลักหรือทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่เดินมาจากจุดดูหนึ่งที่มีความสำคัญไปยังอีก จุดหนึ่งที่มีความสำคัญหรือไม่ มีแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบที่ส่งเสริมให้เกิดวงจรกิจกรรมท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งจะทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีความมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
คะแนนรวมข้อ 2.2 (15 คะแนน)			
2.3 ความปลอดภัย			
การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น	<p>(1) ไม่พบตลอดปี</p> <p>(2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี</p> <p>(3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p> <p>(4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p> <p>⑤ มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p>	5	พิจารณาจากความถี่ของการเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากปัจจัยอื่น เช่น ภัยจากโจรสลัดร้าย ธรณภัย เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 2.3 (5 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว			
ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว	<p>(1) ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยองค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยกำหนดนโยบาย และวางแผนทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ</p> <p>(2) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับ หน่วยงานรัฐ แต่การปฏิบัติยังไม่สัมฤทธิ์ผล</p> <p>(3) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ในระดับหนึ่ง ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณและกำลังคน</p> <p>④ มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ผลดี และเพียงพอในปัจจุบัน</p> <p>(5) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุน และจัดการด้านนโยบาย งบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมากขึ้นในอนาคต</p>	4	พิจารณาจากกรณีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุน ด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งศักยภาพในการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
คะแนนรวมข้อ 2.4 (5 คะแนน)		4	
คะแนนรวม ข้อ 2 (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)		21	

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3. การบริหารจัดการ	คำคะแนนและความหมาย		
3.1 การจัดการด้านธุรกิจและรักษาสีสิ่งแวดล้อม			
3.1.1 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความสวยงามของภูมิทัศน์และความเรียบร้อยของพื้นที่	<p>(1) ไม่มีการจัดการด้านภูมิทัศน์ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดทัศนอุจาดจนกลายเป็นสถานที่เสื่อมโทรม</p> <p>(2) มีการจัดการด้านภูมิทัศน์น้อย หรือมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้คุณภาพของสถานที่ลดลง</p> <p>③ แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางบริเวณที่ไม่เหมาะสม</p> <p>(4) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ แต่การดำเนินการอาจขัดแย้งไปบ้างจากปัญหาบางประการ เช่นงบประมาณ ความร่วมมือของผู้ประกอบการ</p> <p>(5) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมากขึ้น และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ในระดับที่ดี</p>	3	พิจารณาสภาพภูมิทัศน์และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเมื่อได้รับการจัดการหรือการดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาใดๆ จะต้องไม่ทำให้จุดเด่นต่างๆ ต้องเสื่อมโทรมลงไป และสิ่งก่อสร้างจะต้องไม่ขัดขวางของจุดเด่นต่างๆ การจัดการด้านภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เช่น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้สอดคล้องกับพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น การจัดสร้างสิ่งก่อสร้างหรือการปรับปรุงแต่ภูมิทัศน์ของบริเวณต่างๆ ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด
3.1.2 การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด	<p>(1) ไม่มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่มีภาชนะรองรับขยะ มีขยะเกลื่อนกลาดเกิดความสกปรกไม่ห่วย</p> <p>(2) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่ยังมีข้อบกพร่องสูง และยังมีพบเห็นขยะในบางบริเวณ</p> <p>③ มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่การจัดเก็บ การกำจัด และภาชนะรองรับขยะ ยังไม่ดีพอ ภาชนะรองรับยังไม่เพียงพอ</p> <p>(4) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การจัดเก็บกำจัดและภาชนะรองรับขยะเป็นอย่างดี แต่ยังไม่เพียงพอหรือสมบูรณ์เต็มที่ ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการมาก แต่ก็สามารถจัดการให้พื้นที่สะอาดเรียบร้อยได้ในระยะเวลาสั้น</p> <p>(5) มีการจัดเก็บขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอ และมีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา</p>	3	พิจารณาภาพรวมของการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่ว่าจะเป็นระบบกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเก็บ การกำจัด ความเพียงพอของภาชนะที่รองรับว่ามีอุปกรณ์เพียงพอและมีวิธีการจัดการที่เป็นระบบหรือไม่

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย				คะแนน	หมายเหตุ
3.1.3 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ และข้อห้ามของพื้นที่บ้าง มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่ มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์เป็นครั้งคราว มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นประจำ 	0	0.5	①		หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
คะแนนรวมข้อ 3.1 (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)						
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว						
3.2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ถ้ำ	<ul style="list-style-type: none"> มีสถานี่สื่อความหมายธรรมชาติในเส้นทางเดินเข้าสู่ถ้ำ โดยใช้วัสดุที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ มีป้ายบอกทิศทาง ระยะทาง ทั้งที่จุดเริ่มต้นและในระหว่างเส้นทาง จัดที่พักเป็นจุดๆ โดยมีลานหรือม้านั่งเป็นช่วงๆ ในระยะความห่างที่เหมาะสม จัดทำราวบันไดหรือราวเกาะสำหรับทางเดินในบริเวณที่มีความลาดชันมากหรือบริเวณที่อาจมีอันตรายต่อนักท่องเที่ยวโดยใช้วัสดุที่แข็งแรงทนทาน มีการจัดการขยะรองรับขยะตามทางเดินเป็นช่วงๆ ในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม 	0	0.5	1		หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3.2.2 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน	<p>(1) แหล่งท่องเที่ยวขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้</p> <p>(2) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานบางประเภทและไม่เพียงพอหรือมีข้อจำกัดในการใช้งาน</p> <p>(3) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภท แต่มีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา</p> <p>(4) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพปานกลาง เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา</p> <p>(5) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพดี เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา</p>	2	พิจารณาจากความเพียงพอของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล ซึ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในที่นี้ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบการสื่อสาร
3.2.3 มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	<p>(1) ไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัย</p> <p>(2) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัยน้อย หรือไม่มีประสิทธิภาพ</p> <p>(3) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพปานกลาง แต่ยังไม่รัดกุม</p> <p>(4) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับดี แต่ไม่เพียงพอในช่วงมีนักท่องเที่ยวมาก</p> <p>(5) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับที่ดีมาก มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล</p>	1	มาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การมีป้ายหรือสัญลักษณ์เตือนภัย มีป้ายบอกเส้นทาง
3.2.4 การให้บริการ	<ul style="list-style-type: none"> มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ ไปสเตอร์ นิตยสาร มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีรอยยิ้มดี และสามารถสื่อสารภาษาได้มากกว่าภาษาไทย มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 	3	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่ปฏิบัติตามให้ 1 คะแนน หากมี 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย					คะแนน	หมายเหตุ
3.2.5 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 	0	0.5	①			หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว 	0	0.5	①		4	
	<ul style="list-style-type: none"> มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว 	0	0.5	①			
	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการถูกจ้างงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว 	0	0.5	①			
	<ul style="list-style-type: none"> ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น 	②	0.5	1			
คะแนนรวมข้อ 3.2 (25 คะแนน)							
คะแนนรวม ข้อ 3 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)							

23

הכנתה

**แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
ประเภทถ้ำ**

ตัวอย่างการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวของถ้ำดาวดิงส์ จังหวัดกาญจนบุรี

ทีมงานของคณะผู้ศึกษาได้ทำการทดสอบแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ โดยการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำของถ้ำดาวดิงส์ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติไทรโยค กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบหลักของมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ทั้ง 2 ส่วน สามารถสรุปได้ว่า ถ้ำดาวดิงส์มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ และได้คะแนนรวมทั้งสิ้น 113 คะแนน ซึ่งจัดว่ามีมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำอยู่ในระดับดี หรือได้สัญลักษณ์ ★★ ★ โดยมีรายละเอียดคะแนนการประเมินดังนี้

แบบประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

โดย

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกับ สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว .....
หน่วยงานผู้รับผิดชอบ/ผู้ดูแล .....
ที่อยู่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....
ผู้ประเมิน (ชื่อ-นามสกุล) .....
(หน่วยงาน) .....
ประเมินเมื่อ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ผลการประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

องค์ประกอบ	คะแนนเต็ม	ผลการให้คะแนน	ผลการประเมิน
ส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	65		☐ ไม่ผ่าน (< 39 คะแนน) ☐ ผ่าน (≥ 39 คะแนน)
ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ	110		ระดับมาตรฐาน
1. คุณค่าด้านการท่องเที่ยว	40		☐ ดีเยี่ยม (> 150 คะแนน) ☐ ดีมาก (> 125-150 คะแนน)
2. ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว	30		☐ ดี (> 95-125 คะแนน) ☐ ปานกลาง (> 70-95 คะแนน)
3. การบริหารจัดการ	40		☐ ต่ำ (> 45-70 คะแนน)
รวมทั้งสิ้น	175		

ส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.1 ขนาดของถ้ำ	<p>คำคะแนนและความหมาย</p> <p>(1) เล็กแคบ เข้าไปได้ไม่สะดวก</p> <p>(2) ขนาดปานกลางพอเข้าออกได้</p> <p>(3) ขนาดใหญ่ เข้าออกสะดวก</p> <p>(4) ขนาดใหญ่มาก เข้าออกสะดวก มีห้องโถงหลายห้อง แต่บางห้องไม่สะดวก</p> <p>(5) ขนาดใหญ่มาก เข้าออกสะดวก มีห้องโถงหลายห้อง เข้าออกสะดวก</p>		พิจารณาจากขนาดของถ้ำ และความสะดวกในการเข้าออกของนักท่องเที่ยว
1.2 ลักษณะภายในถ้ำ	<p>(1) ไม่มีแสงเพียงพอ บรรยากาศไม่ดี เช่น อับ เข็ม</p> <p>(2) มีแสงบ้าง เห็นความสวยงามพอควร บรรยากาศพออยู่พอเที่ยวได้ เช่น อืดอัด เข็มบ้าง</p> <p>(3) มีแสงสว่างเพียงพอ เห็นความสวยงาม บรรยากาศสบายพอสมควร</p> <p>(4) มีแสงสว่างสบายตา เห็นความสวยงาม บรรยากาศอยู่ในภาวะสบาย</p> <p>(5) มีแสงสว่างสบายตา เห็นความสวยงามมาก บรรยากาศดีเยี่ยมสบายชวนให้ท่องเที่ยวได้นาน</p>		พิจารณาจากแสงสว่าง บรรยากาศ และความสวยงามภายในถ้ำ
1.3 การรูกูล้ำเข้าไปในถ้ำ	<p>(1) มีการรูกูล้ำเข้าไปแล้ว มีการสร้างสิ่งก่อสร้างภายในถ้ำ ทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำมาก</p> <p>(2) มีการรูกูล้ำเข้าไปบางส่วน มีสิ่งก่อสร้าง ทำลายสภาพเดิมบางส่วน</p> <p>(3) มีการรูกูล้ำเข้าไป ยังไม่มีสิ่งก่อสร้างที่ทำลายสภาพเดิมของถ้ำ</p> <p>(4) มีการรูกูล้ำเข้าไปในถ้ำบ้าง แต่ไม่มีการตัดแปลงสภาพเดิมของถ้ำ</p> <p>(5) ไม่มีการรูกูล้ำเข้าไปทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ</p>		พิจารณาจากสิ่งก่อสร้างทั้งแบบถาวรและชั่วคราว ทั้งภายในและภายนอกถ้ำ ทั้งสิ่งก่อสร้างถาวร หมายถึง สิ่งปลูกสร้างที่ไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ เช่น อาคาร ศาลา และสิ่งก่อสร้างชั่วคราว หมายถึง สิ่งที่เคลื่อนย้ายได้โดยง่าย เช่น รั้ว เฝิงขยายของ เป็นช่วงเวลา
1.4 กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติบริเวณถ้ำ	<p>(1) ตัวถ้ำและบริเวณใกล้เคียงถูกทำลายมาก เช่น การระเบิดหิน</p> <p>(2) ตัวถ้ำและบริเวณใกล้เคียงถูกทำลาย สภาพธรรมชาติเดิมของถ้ำเสียหายบางส่วน</p> <p>(3) มีการตัดแปลงในถ้ำและบริเวณใกล้เคียง แต่ไม่ทำลายสภาพธรรมชาติเดิมของถ้ำ</p> <p>(4) มีการตัดแปลงในถ้ำและบริเวณใกล้เคียงเล็กน้อย</p> <p>(5) ไม่มีการตัดแปลงทำลาย บริเวณโดยรอบยังเป็นธรรมชาติเดิม</p>		กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ เช่น การสร้างสิ่งก่อสร้าง หรือการระเบิดหิน โดยพิจารณาจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.5 ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> (1) มีภัยธรรมชาติในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (2) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้งต่อปี (3) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 3 ปี (4) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 5 ปี (5) มีภัยธรรมชาติ 1-2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี หรือนานกว่า 		พิจารณาจากโอกาสที่แหล่งธรรมชาติจะถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ เช่น พายุ แผ่นดินไหว
1.6 ความปลอดภัยภายในถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) มีอันตรายมาก เพราะมีตและมีร่องลึกทั่วๆ ไป หรือมีหินร่วง (2) มีอันตรายบ้าง เพราะบางบริเวณมีตและมีร่องลึกบ้าง (3) มีอันตรายน้อย ทางเดินหลักมีความปลอดภัย อาจมีอันตรายอยู่ริมนอกๆ ที่มักไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปบริเวณนั้น (4) ไม่มีอันตรายในพื้นที่ท่องเที่ยวส่วนใหญ่ ทางเดินเรียบ อาจมีขรุขระบ้าง แต่มีแสงในถ้ำมองเห็นได้ (5) มีความปลอดภัย ถ้าสว่างและมีพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ไม่มีร่องหรือช่องที่อันตราย 		พิจารณาจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวจากสภาพทางธรณีวิทยาของถ้ำ ได้แก่ ลักษณะของพื้นที่ที่อาจมีรอยแยกหรือ รอยแตกซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้เดินผ่าน และแสงสว่างภายในถ้ำ ได้แก่ แสงสว่างไม่พอ มีตีทาบ ซึ่งอาจทำให้นักท่องเที่ยวหลงทางได้
1.7 การถ่ายเทอากาศภายในถ้ำ	<ol style="list-style-type: none"> (1) มีออกซิเจนน้อยมาก อึดอัด เข้าไปมากไม่ได้ (2) ร้อนอึดอัด ในถ้ำไม่มีช่องทางระบายอากาศ (3) พออยู่ได้ มีอากาศระบายถ่ายเทบ้าง ไม่รู้สึกอึดอัด (4) อากาศเย็น มีการถ่ายเทอากาศดีพอควร (5) เย็นสบายมาก มีการระบายอากาศดี 		พิจารณาจากการถ่ายเทของอากาศภายในถ้ำ เนื่องจากถ้ำที่ไม่มีมีการถ่ายเทอากาศ จะมีระดับของออกซิเจนต่ำ เมื่อมีนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ เข้าไป จะทำให้ออกซิเจนหมดไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยวได้
1.8 การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ	<ol style="list-style-type: none"> (1) มีบ่อยตลอดปี (2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี (3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี (5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี 		พิจารณาจากความถี่ของการเกิดเหตุอันตราย ในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น แผ่นดินไหว สึนามิ น้ำป่า ดินถล่ม หน้าผาสูงชัน กระแสน้ำรุนแรง สัตว์ดุร้าย มาลาเรีย เป็นต้น

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.9 การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม	<p>คำคะแนนและความหมาย</p> <p>(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อพื้นที่ที่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยาและสภาพทางกายภาพ และไม่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น</p> <p>(2) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเกิดความเสื่อมโทรม แต่เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น</p> <p>(3) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรมน้อย และเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่รบกวนความสงบสุขของคนส่วนใหญ่ในพื้นที่</p> <p>(4) กิจกรรมการท่องเที่ยวทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมเล็กน้อย เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม</p> <p>(5) กิจกรรมการท่องเที่ยวไม่ทำให้แหล่งธรรมชาติเสื่อมโทรม เป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น และคนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรม และเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ธรรมชาติ</p>		พิจารณาจากสภาพผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพจะช่วยป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับแหล่งธรรมชาติหรือพื้นที่ที่มีความเปราะบางได้
1.10 เจ้าหน้าที่ดูแล	<p>(1) ไม่มี</p> <p>(2) มีแต่ผู้มาหารายได้ในแก่นำชมถ้ำ แต่ไม่มีภาวะในการดูแล</p> <p>(3) มีอาสาสมัครท้องถิ่นช่วยดูแลและหารายได้</p> <p>(4) มีเจ้าหน้าที่ดูแลเป็นครั้งคราว</p> <p>(5) มีเจ้าหน้าที่ดูแลตลอดเวลา เพราะอยู่ในเขตอนุรักษ์</p>		พิจารณาจากการมีเจ้าหน้าที่ดูแล เพื่อช่วยนำทางให้นักท่องเที่ยวเดินในเส้นทางที่ถูกต้องและปลอดภัย และควบคุมพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ให้แต่ละต้องหรือหักเหออกจากหินน้อย
1.11 โอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว	<p>(1) เป็นถ้ำทั่วไป มีข้อจำกัดในการพัฒนามาก เช่น เข้าถึงยาก</p> <p>(2) เป็นถ้ำที่ยังคงสภาพธรรมชาติ มีข้อจำกัดบ้าง อาจจะพัฒนาได้</p> <p>(3) เป็นถ้ำที่มีความน่าสนใจ มีศักยภาพในการพัฒนา เช่น การเข้าถึงไม่ยากนัก</p> <p>(4) เป็นถ้ำที่มีลักษณะพิเศษ หรือน่าสนใจมาก เหมาะสมในการพัฒนา</p> <p>(5) เป็นถ้ำที่สวยงามมาก มีความน่าสนใจมาก สามารถพัฒนาได้มาก</p>		พิจารณาจากความสวยงาม สภาพธรรมชาติ ของถ้ำ ซึ่งจะแสดงถึงศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว หากถ้ำที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพธรรมชาติจะมีโอกาสในการพัฒนาในระดับสูง แต่ถ้ำที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปมากแล้วจะมีโอกาสในการพัฒนาในระดับต่ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.12 ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว	<p>(1) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้น้อยมาก หรือมีความเหมาะสมของทรัพยากรมาก หรือมีข้อจำกัดของพื้นที่มากอาจไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว</p> <p>(2) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการพัฒนาได้น้อย หรือทรัพยากรการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมหรืออ่อนไหวมาก</p> <p>(3) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการพัฒนาในระดับปานกลาง หรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวแต่พอที่จะรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้</p> <p>(4) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มาก หรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวน้อย</p> <p>(5) แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้มาก หรือทรัพยากรท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวน้อย และปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากอยู่แล้ว</p>		พิจารณาจากระดับของข้อจำกัดในการพัฒนา หากแหล่งท่องเที่ยวมีความอ่อนไหวหรือความเปราะบางของทรัพยากรธรรมชาติมากก็จะสามารถรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวได้น้อย ข้อจำกัดในที่นี้ เช่น ขนาดของพื้นที่ที่สามารถสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวได้
1.13 การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว	<p>(1) ไม่มีการจัดการใดๆ เลย</p> <p>(2) มีการจัดการอย่างน้อย 1-2 องค์ประกอบ แต่ยังคงประสิทธิภาพและไม่เป็นระบบ</p> <p>(3) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ โดยมีระเบียบปฏิบัติเป็นหลักฐานอยู่บ้าง แต่การปฏิบัติยังไม่ครบถ้วน</p> <p>(4) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐาน 1 องค์ประกอบ</p> <p>(5) มีการจัดการทั้ง 3 องค์ประกอบ และมีจัดการที่เป็นระบบหรือได้มาตรฐานอย่างน้อย 2 องค์ประกอบ</p>		<p>การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่</p> <p>1) การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เช่น มีการแบ่งเขตพื้นที่สงวนพื้นที่นั้นทางการและพื้นที่พักอาศัย</p> <p>2) การกำหนดช่วงเวลาในการเข้าพื้นที่ที่เหมาะสมตามช่วงเวลาของวันและ/หรือฤดูกาล</p> <p>3) การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวให้พอเหมาะ กับศักยภาพของพื้นที่และการบริการ</p>
คะแนนรวมส่วนที่ 1 (คะแนนเต็ม 65 คะแนน)			

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทที่ 4

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1. คุณค่าทางธรรมชาติ			
1.1 คุณค่าทางธรรมชาติ			
1.1.1 ความงามของถ้ำ	<p>(1) ไม่สวย ไม่มีหน้าผาสนใจ</p> <p>(2) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ เช่น รูปทรงหิน มีเรื่องความเชื่อ</p> <p>(3) สวยหรือมีสิ่งน่าสนใจ และมีผู้คนไปชมสม่ำเสมอ</p> <p>(4) สวยมาก มีห้อง หรือมีสิ่งน่าสนใจหลายสิ่ง และมีผู้คนไปเที่ยวชมมาก</p> <p>(5) สวยมาก มีหลายห้อง หรือมีสิ่งน่าสนใจมาก และมีผู้คนไปเที่ยวชมมาก เป็นที่เลื่องลือระดับประเทศ</p>	พิจารณาจากลักษณะและองค์ประกอบของถ้ำตามธรรมชาติที่ปรากฏแก่สายตา	
1.1.2 หน้าภายในถ้ำ	<p>(1) ไม่มีน้ำ หรือน้ำท่วมเสมอ</p> <p>(2) มีน้ำแต่ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งที่สร้างความสวยงามหรือส่วนน่าสนใจของถ้ำ</p> <p>(3) มีน้ำช่วยเสริมความสวยงามของถ้ำ</p> <p>(4) มีน้ำในบางที่ ขนาดปานกลาง เดินลุยน้ำได้ เสริมความงามได้ ไม่สามารถล่องเรือได้</p> <p>(5) มีน้ำในบางที่เป็นลำธาร สามารถล่องเรือได้ เสริมความงามได้</p>		แหล่งน้ำภายในถ้ำจะช่วยเสริมความสวยงามของถ้ำได้
1.1.3 หินงอกหินย้อย	<p>(1) ไม่สวยงาม มีจำนวนน้อย หรือถูกทำลายทั้งจากการที่ถูกหักหรือถูกสกรปกร</p> <p>(2) มีความสวยงามน้อย หรือถูกทำลายทั้งจากการที่ถูกหักหรือถูกสกรปกร</p> <p>(3) มีความสวยงาม แต่เสื่อมโทรมลงไปบ้าง เพราะมีคนไปมากและมีการเข้าไปใช้พื้นที่ทำให้มีการตัดแปลง</p> <p>(4) สวยงามพอควร แต่บางบริเวณเสื่อมโทรมเพราะคนมาเที่ยว</p> <p>(5) สวยงามมาก ไม่ถูกทำลาย มีรูปร่างต่างๆ กัน</p>		หินงอกหินย้อยที่เกิดในถ้ำจะมีความสวยงามและรูปทรงแตกต่างกัน ช่วยดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวได้ แต่เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไป มากขึ้น หินงอกหินย้อยมักจะถูกทำลายและ แปรสภาพเป็นสีน้ำตาล
1.1.4 สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำ	<p>(1) ไม่มีสิ่งมีชีวิต หรือมีแต่ไม่น่าสนใจ</p> <p>(2) มีสิ่งมีชีวิตที่พบได้ทั่วไป เช่น ค้างคาว แมลง</p> <p>(3) มีสิ่งมีชีวิตที่น่าสนใจ หรือมีจำนวนมาก เช่น ปลา ค้างคาว</p> <p>(4) มีสิ่งมีชีวิตที่ไม่พบโดยทั่วไป เช่น สัตว์เรืองแสง</p> <p>(5) มีสิ่งมีชีวิตที่พบได้ยากหรือมีที่เดียว หรือสมควรดูแลอนุรักษ์ไว้เป็นพิเศษ เช่น ค้างคาวบางชนิด ปลา กุ้งที่ไม่มีตา หรือซากดึกดำบรรพ์ เป็นต้น</p>		ถ้ำที่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ เช่น ค้างคาว แมลง ปลา กุ้ง จะเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยว หรือนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งสัตว์เหล่านี้จะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากสัตว์ชนิดเดียวกันที่อาศัยอยู่นอกถ้ำ
คะแนนรวมข้อ 1.1 (20 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
1.2 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม			
1.2.1 โบราณวัตถุหรือซากดึกดำบรรพ์ที่มีอยู่ในถ้ำ	<ul style="list-style-type: none"> (1) ไม่มีและยังไม่มีการสำรวจ (2) มีเรื่องเล่าถึงวัตถุโบราณ แต่ยังไม่พบ (3) มีเรื่องเล่าเป็นนิยายท้องถิ่น และเคยมีผู้อ้างว่าพบโบราณวัตถุ แต่ยังไม่มีการพบหลักฐาน (4) เคยพบวัตถุโบราณ และมีจำนวนน้อย (5) มีการสำรวจพบแล้ว และมีจำนวนมาก 		ถ้าที่มีโบราณวัตถุหรือซากดึกดำบรรพ์อยู่ภายในสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เช่น การขุดค้นพบโครงกระดูกมนุษย์ ถ้วยชามต่างๆ
1.2.2 การเดินทางมาของบุคคลสำคัญ	<ul style="list-style-type: none"> (1) ไม่มี (2) มีเรื่องเล่า แต่ไม่มีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรหรือวัตถุ (3) มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร (4) มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานทางวัตถุ เช่น พระปรมาภิไธย, สิ่งก่อสร้าง (5) มีบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานทางวัตถุของหลายบุคคล 		ถ้าที่มีบุคคลสำคัญเคยไป เช่น มีบันทึกหรือพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ปรากฏอยู่นับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ
1.2.3 ความเชื่อพื้นบ้านหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> (1) ไม่มี (2) มีเรื่องเล่า ความเชื่อพื้นบ้าน แต่ไม่มีหลักฐานยืนยัน (3) มีเรื่องเล่า ความเชื่อพื้นบ้าน มีหลักฐาน เช่น บันทึก หรือบทกวี (4) มีเรื่องที่น่าจะเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ และมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ (5) มีความเชื่อพื้นบ้าน มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญ 		หลักฐานทางประวัติศาสตร์มีตั้งแต่ระดับท้องถิ่น เช่น การมีเรื่องเล่าพื้นบ้าน หรือมีความสำคัญในระดับประเทศ เช่น มีหลักฐานว่าเคยมีพระมหากษัตริย์เสด็จประพาส
1.2.4 ความสัมพันธ์กับศาสนา	<ul style="list-style-type: none"> (1) ไม่มีความสัมพันธ์กับศาสนา หรือมีแต่ทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ จนเสื่อมโทรม (2) มีกิจกรรมทางศาสนาบ้าง แต่ไม่ประจำหรือ ไม่มีศาสนวัตถุ หรือกิจกรรมทางศาสนาทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำจนเสื่อมโทรม (3) มีกิจกรรมทางศาสนาและมีศาสนวัตถุ เช่น พระพุทธรูปอยู่ภายในถ้ำ และกิจกรรมทางศาสนาทำลายสภาพธรรมชาติและกิจกรรมทางศาสนาทำลาย สภาพธรรมชาติของถ้ำน้อย (5) มีความสำคัญทางศาสนา มีการจัดสถานที่ให้สักการะ เป็นสถานที่รู้จักในระดับประเทศ และกิจกรรมทางศาสนาไม่ทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ 		พิจารณาจากการใช้ประโยชน์จากถ้ำในทางศาสนา เช่น เป็นสถานที่ตั้งวีปัสสนาของพระสงฆ์ หรือเป็นสถานที่มีศาสนวัตถุหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระพุทธรูปประดิษฐานอยู่ภายในถ้ำถ้ำ
คะแนนรวมข้อ 1.2 (20 คะแนน)			
คะแนนรวม ข้อ 1 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2. ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยว			
2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว			
ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	(1) ถ้ามีขนาดเล็ก ไม่ลึกมาก มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่เกิน 40 คน (2) ถ้ามีขนาดปานกลาง ไม่ลึกมาก มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 40 คน (3) ถ้ามีขนาดปานกลาง มีความลึกและความชันค่อนข้างเหมาะสม มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 80 คน (4) ถ้ามีขนาดใหญ่ มีความลึกและความชันค่อนข้างเหมาะสม มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 160 คน (5) ถ้ามีขนาดใหญ่ มีความลึกและความชันค่อนข้างมาก มีพื้นที่ที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ไม่น้อยกว่า 200 คน		ถ้าที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้มาก จะมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ดีกว่าถ้าที่สามารถรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวได้น้อย
2.2 การเข้าถึง			
2.2.1 ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ	คะแนนรวมข้อ 2.1 (5 คะแนน) (1) มีทางเข้าถึงได้แต่ไม่สะดวกในทุกช่วงเวลา เฉพาะรถบางประเภทสามารถเข้าถึงได้และเส้นทางไม่มีความปลอดภัยเท่าที่ควร (2) มีความสะดวกในการเข้าถึงน้อย สภาพถนนดีเฉพาะในบางฤดูกาล เส้นทางมีความปลอดภัยหรือบางช่วงเวลา (3) มีทางเข้าถึงได้สะดวกในทุกฤดูกาล แต่รถยนต์นั่งสามารถใช้เวลาเร็วได้ต่ำ (4) มีทางเข้าถึงได้สะดวกด้วยรถยนต์นั่งในทุกฤดูกาล ทำความเร็วได้สูง เส้นทางมีความปลอดภัย (5) มีความสะดวกในการเข้าถึงด้วยรถทุกประเภท ทุกฤดูกาล สภาพเส้นทางดี พื้นที่ผิวถนนเป็นถนนคอนกรีตหรือลาดยาง เส้นทางมีความปลอดภัย		พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ความปลอดภัยในการเดินทาง ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ความสามารถในการเข้าถึงได้ทุกฤดูกาล ประเภทของยานพาหนะที่เข้าถึงได้
2.2.2 ความสะดวกในการเข้าถึงป่าถ้ำ	(1) เดินไกล หรือต้องเดินป่า หรือหาทางเข้ายาก (4) มีทางสภาพไม่ดี ต้องเดินไกลและเป็นเขาด้วย (3) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้ในบางฤดูกาล (4) มีทางเข้าสภาพดี เข้าถึงได้เกือบตลอดปี แต่อาจต้องปีนเขาก่อนถึงปากถ้ำบ้าง (5) มีทางที่เข้าถึงถ้ำอยู่ในสภาพดีในทุกฤดูกาล เดินสะดวกสบาย และไม่ทำลายธรรมชาติ		พิจารณาจากสภาพของเส้นทางที่เอื้ออำนวย ความสะดวกในการเดินทางเข้าสู่ถ้ำ

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
2.2.3 ความเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวหลัก	<p>(1) แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่นอยู่ใกล้เคียง</p> <p>(2) แหล่งท่องเที่ยวไม่อยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก แต่มีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ที่น่าสนใจ อยู่ใกล้เคียงบ้าง</p> <p>(3) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ แต่แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงอาจไม่มีความน่าสนใจเท่าที่ควร</p> <p>(4) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้</p> <p>(5) แหล่งท่องเที่ยวอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลัก สามารถเชื่อมต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้ โดยง่าย แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงมีความหลากหลาย สร้างวงจรการท่องเที่ยวที่น่าสนใจได้</p>		พิจารณาว่าแหล่งท่องเที่ยวนั้นอยู่บนเส้นทางท่องเที่ยวหลักหรือทางผ่านของนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากจุดหนึ่งที่มีความสำคัญไปยังอีกจุดหนึ่งที่มีความสำคัญหรือไม่ มีแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบที่ส่งเสริมให้เกิดวงจรการท่องเที่ยวได้หรือไม่ ซึ่งจะก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพมากกว่าแหล่งท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวห่างไกลจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น
คะแนนรวมข้อ 2.2 (15 คะแนน)			
2.3 ความปลอดภัย			
การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น	<p>(1) มีบ่อยตลอดปี</p> <p>(2) มีทุกปี แต่เกิดขึ้นในบางฤดูกาลหรือเพียงบางช่วงของปี</p> <p>(3) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 4-5 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p> <p>(4) มีสถิติการเกิดเหตุอันตราย 2-3 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p> <p>(5) มีสถิติการเกิดเหตุอันตรายน้อยกว่า 2 ครั้ง ในรอบ 10 ปี</p>		พิจารณาจากความถี่ของการเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุอันตรายในระยะเวลา 10 ปี ทั้งจากตัวพื้นที่และในบริเวณเส้นทางท่องเที่ยวที่เกิดจากปัจจัยอื่น เช่น ภัยจากโจรสลัด รกชน เป็นต้น
คะแนนรวมข้อ 2.3 (5 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
<p>2.4 ตักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว</p> <p>ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว</p>	<p>คำคะแนนและความหมาย</p> <p>(1) ไม่มีการจัดตั้งกลุ่มโดยองค์กรท้องถิ่น เพื่อช่วยกำหนดนโยบาย และวางแผนทางการจัดการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ</p> <p>(2) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นร่วมกำหนดนโยบายพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ แต่การปฏิบัติยังไม่สัมฤทธิ์ผล</p> <p>(3) มีกลุ่มองค์กรท้องถิ่นและภาคเอกชนให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานรัฐ ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ในระดับหนึ่ง ซึ่งยังมีปัญหาเรื่องงบประมาณและกำลังคน</p> <p>(4) มีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่นให้การสนับสนุนและจัดการด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ได้ผลดี และเพียงพอในปัจจุบัน</p> <p>(5) มีหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรท้องถิ่น ร่วมกันให้การสนับสนุน และจัดการด้านนโยบาย งบประมาณและบุคลากรในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และมีศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่จะมากขึ้นในอนาคต</p>		พิจารณาจากกรณีกลุ่มองค์กรทั้งภายในและภายนอกในระดับต่างๆ ให้การสนับสนุน ด้านนโยบาย งบประมาณ และบุคลากรสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งศักยภาพในการประสานความร่วมมือระหว่างฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
คะแนนรวมข้อ 2.4 (5 คะแนน)			
คะแนนรวม ข้อ 2 (คะแนนเต็ม 30 คะแนน)			

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ
3. การบริหารจัดการ			
3.1 การจัดการด้านอนุรักษ์และรักษาสีสิ่งแวดล้อม			
3.1.1 การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเรียบร้อยเรียบร้อยของพื้นที่	<p>(1) ไม่มีการจัดการด้านภูมิทัศน์ ขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย เกิดทัศนอุจาดจนกลายเป็นสถานที่เสื่อมโทรม</p> <p>(2) มีการจัดการด้านภูมิทัศน์น้อย หรือมีการจัดการที่ไม่เหมาะสมเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ดูเล้าของสถานที่ลดลง</p> <p>(3) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ แต่มีบางบริเวณที่ไม่เหมาะสม</p> <p>(4) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ แต่การดำเนินการอาจดีดัดไปบ้างจากปัญหาบางประการ เช่นงบประมาณ ความร่วมมือของผู้ประกอบการ</p> <p>(5) แหล่งท่องเที่ยวได้รับการจัดการด้านภูมิทัศน์ที่สวยงามสอดคล้องกลมกลืนกับสภาพพื้นที่ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมากขึ้น และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่ในระดับที่ดี</p>		พิจารณาสภาพภูมิทัศน์และความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวเมื่อได้รับการหรือการดูแลความเรียบร้อยของพื้นที่ ซึ่งการพัฒนาใดๆ จะต้องไม่ทำให้จุดเด่นต่างๆ ต้องเสื่อมโทรมลงไป และสิ่งก่อสร้างจะต้องไม่ข่มความงามของจุดเด่นต่างๆ การจัดการด้านภูมิทัศน์ที่เหมาะสม เช่น การจัดวางตำแหน่งของสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดสร้างสอดคล้องกับพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น การจัดสร้างสิ่งก่อสร้างหรือการปรับปรุงแต่งภูมิทัศน์ของบริเวณต่างๆ ให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากที่สุด
3.1.2 การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด	<p>(1) ไม่มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย ไม่มีภาชนะรองรับขยะ มีขยะเกลื่อนกลาดเกิดความสกปรกไม่ห่วย</p> <p>(2) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่ยังมีข้อบกพร่องสูง และยังไม่พบเห็นขยะในบางบริเวณ</p> <p>(3) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย แต่การจัดเก็บ การกำจัด และภาชนะรองรับขยะ ยังไม่ดีพอ ภาชนะรองรับยังไม่เพียงพอ</p> <p>(4) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอย การจัดเก็บกำจัดและภาชนะรองรับขยะเป็นอย่างดี แต่ยังไม่เพียงพอหรือสมบูรณ์เต็มที่ ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวใช้บริการมาก แต่ก็สามารถจัดการให้พื้นที่สะอาดเรียบร้อยได้ในระยะเวลาสั้น</p> <p>(5) มีการจัดการด้านขยะมูลฝอยเป็นอย่างดี มีภาชนะรองรับอย่างเพียงพอ และมีความสะอาดอยู่ตลอดเวลา</p>		พิจารณาภาพรวมของการจัดการด้านขยะมูลฝอยไม่ว่าจะเป็นระบบกำจัดขยะมูลฝอย การจัดเก็บ การกำจัด ความเพียงพอของภาชนะที่รองรับว่ามีอุปกรณ์เพียงพอและมีภาชนะรองรับที่เป็นระบบหรือไม่

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน			หมายเหตุ
3.1.3 การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว	<ul style="list-style-type: none"> มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ และข้อห้ามของพื้นที่บ้าง มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับระบบนิเวศของพื้นที่ มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีการจัดอบรมพนักงาน ผู้ประกอบการ และชุมชนเกี่ยวกับคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์เป็นครั้งคราว มีการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาธรรมชาติให้กับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน เช่น กิจกรรมการดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ ฯลฯ เป็นประจำ 	0	0.5	1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
คะแนนรวมข้อ 3.1 (คะแนนเต็ม 15 คะแนน)					
3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว					
3.2.1 การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ท่า	<ul style="list-style-type: none"> มีสถานที่สื่อความหมายธรรมชาติในเส้นทางเดินเข้าสู่ท่า โดยใช้วัสดุที่มีความเหมาะสมกลมกลืนกับธรรมชาติ มีป้ายบอกทิศทาง ระยะทาง ทั้งที่จุดเริ่มต้นและในระหว่างเส้นทาง จัดที่พักเป็นจุดๆ โดยมีลานหรือม้านั่งเป็นช่วงๆ ในระยะความห่างที่เหมาะสม จัดทำราวบันไดหรือราวเกาะสำหรับทางเดินในบริเวณที่มีความลาดชันมากหรือบริเวณที่อาจมีอันตรายต่อนักท่องเที่ยว โดยวัสดุที่แข็งแรงทนทาน มีการจัดการขยะรองรับขยะตามทางเดินเป็นช่วงๆ ในจำนวนที่เพียงพอและเหมาะสม 	0	0.5	1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	ค่าคะแนนและความหมาย	คะแนน	หมายเหตุ															
3.2.2 ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน	(1) แหล่งท่องเที่ยวขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ไม่สามารถอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวได้ (2) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานบางประเภทและไม่เพียงพอหรือมีข้อจำกัดในการใช้งาน (3) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภท แต่มีปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (4) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพปานกลาง เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา (5) แหล่งท่องเที่ยวมีสาธารณูปโภคพื้นฐานทุกประเภทที่มีคุณภาพดี เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวในทุกช่วงเวลา		พิจารณาจากความเพียงพอของสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานกับการใช้งานในช่วงเวลาปกติและช่วงเทศกาล ซึ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในที่นี้ ได้แก่ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา และระบบการสื่อสาร															
3.2.3 มาตรฐานด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย	(1) ไม่มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัย (2) มีมาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัยน้อย หรือไม่มีประสิทธิภาพ (3) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยที่มีประสิทธิภาพปานกลาง แต่ยังไม่รัดกุม (4) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับดี แต่ไม่เพียงพอในช่วงมีนักท่องเที่ยวมาก (5) มีมาตรการรักษาความปลอดภัยและระบบเตือนภัยอยู่ในระดับที่ดีมาก มีความเหมาะสมและเพียงพอต่อนักท่องเที่ยวในทุกฤดูกาล		มาตรการด้านความปลอดภัย เช่น การมีป้ายหรือสัญลักษณ์เตือนภัย มีป้ายบอกเส้นทาง															
3.2.4 การให้บริการ	<ul style="list-style-type: none"> มีศูนย์บริการหรือมีการกำหนดพื้นที่เพื่อเป็นศูนย์บริการอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ มีสื่อหลากหลายประเภทในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ นิตยสาร มีจำนวนบุคลากรด้านบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ที่มีรอยยิ้มดี และสามารถสื่อสารภาษาได้มากกว่าภาษาไทย มีการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ 	<table border="1"> <tr> <td>0</td> <td>0.5</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>0</td> <td>0.5</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>0</td> <td>0.5</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>0</td> <td>0.5</td> <td>1</td> </tr> <tr> <td>0</td> <td>0.5</td> <td>1</td> </tr> </table>	0	0.5	1	0	0.5	1	0	0.5	1	0	0.5	1	0	0.5	1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
0	0.5	1																
0	0.5	1																
0	0.5	1																
0	0.5	1																
0	0.5	1																

เกณฑ์/ดัชนีชี้วัด	คำคะแนนและความหมาย	คะแนน					หมายเหตุ	
3.2.5 การจัดการด้านการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> • มีตัวแทนของชุมชนในการร่วมวางแผนหรือบริหารจัดการการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว • ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ท่องเที่ยว • มีการก่อตั้งองค์กรหรือโครงการอนุรักษ์ต่างๆ ที่เกิดจากท้องถิ่นซึ่งมีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยวใน แหล่งท่องเที่ยว • ชุมชนมีรายได้หรือเงินเดือนจากการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว • ชุมชนมีรายได้จากการทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การให้บริการในกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการด้านที่พัก การขายอาหารและสินค้าพื้นเมือง เป็นต้น 	0	0.5	1	0	0.5	1	หากไม่มีคุณสมบัติตามที่ระบุ ให้ 0 คะแนน หากมีแต่ไม่ได้ดำเนินการหรือไม่มีประสิทธิภาพ ให้ 0.5 คะแนน และหากมีคุณสมบัติตรง ให้ 1 คะแนน
คะแนนรวมข้อ 3.2 (25 คะแนน)								
คะแนนรวม ข้อ 3 (คะแนนเต็ม 40 คะแนน)								

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing, consisting of 25 lines.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing.

กระดาษบันทึก

A series of horizontal dotted lines for writing, consisting of 25 lines.

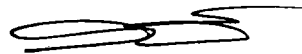

ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการพัฒนามาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 32 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว จึงออกประกาศ เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๑3 เมษายน พ.ศ. 2552

(นายสมประสงค์ ไชยพัตร)

รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
รักษาการแทน ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

เอกสารแนบท้าย
ประกาศสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
เรื่อง กำหนดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ
ลงวันที่ ๒3 เมษายน 2552

แหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง สถานที่ที่เปิดใช้เพื่อการท่องเที่ยว โดยมีถ้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเยือน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเพลิดเพลินและนันทนาการในรูปแบบที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและอาจเสริมกิจกรรมเพื่อการศึกษาหาความรู้เข้าไปด้วย ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่ การเข้าชมบรรยากาศและหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ การศึกษาด้านโบราณคดีของมนุษย์ยุคต่าง ๆ ที่เคยอาศัยในถ้ำ การนมัสการพระพุทธรูป การให้อาหารสัตว์ การปิกนิกและรับประทานอาหาร เป็นต้น

ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำบางแห่งได้ถูกทำลาย หรืออยู่ในสภาพล่อแหลมต่อการถูกทำลาย ดังนั้น การเข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำจึงมีสิ่งที่ต้องพึงระวังไว้เสมอว่า แหล่งธรรมชาตินั้นสามารถสูญสลายไปได้ และบางแห่งนั้นยากต่อการฟื้นฟูเมื่อถูกทำลาย การเข้าไปใช้ประโยชน์จะต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อแหล่งธรรมชาติน้อยที่สุด ทั้งยังต้องพิจารณาถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในพื้นที่อย่างรอบคอบว่าจะมีผลกระทบอย่างไร มากน้อยแค่ไหน มีมาตรการในการลดผลกระทบอย่างไร และมีระบบการจัดการให้กิจกรรมที่จะเกิดขึ้นไม่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงสภาพของถ้ำจนเสื่อมสภาพลงไป

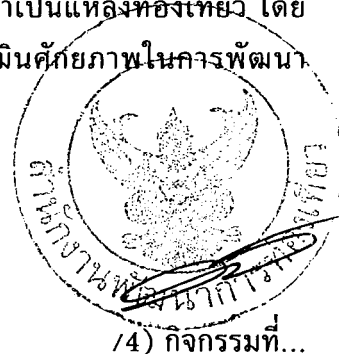
ข้อ 1 ขอบข่าย

กำหนดดัชนีชี้วัดมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ดำเนินการทดสอบดัชนีชี้วัดในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวตัวอย่าง เพื่อประยุกต์ใช้ในการประเมินแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ดำเนินการตรวจประเมินเพื่อให้การรับรองมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ รวมทั้งเสนอแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ให้แก่ผู้รับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวนำไปปฏิบัติ

ข้อ 2 มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ หมายถึง สิ่งที่กำหนดคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำที่มี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ซึ่งเมื่อคะแนนผ่านแล้วจึงทำส่วนที่ 2

ส่วนที่ 1 ศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ คือ ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำ ให้มีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยไม่ส่งผลให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติของถ้ำ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ได้แก่

- 1) ขนาดของถ้ำ
- 2) ลักษณะภายในถ้ำ
- 3) การรुक้ำเข้าไปในถ้ำ

14) กิจกรรมที่...

- 2 -

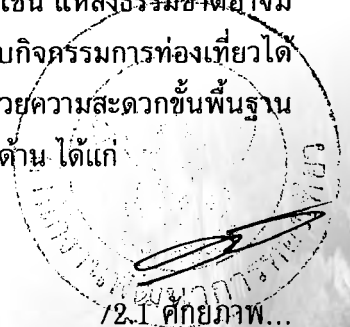
- 4) กิจกรรมที่ก่อให้เกิดการทำลายสภาพธรรมชาติบริเวณถ้ำ
- 5) ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายจากภัยธรรมชาติ
- 6) ความปลอดภัยภายในถ้ำ
- 7) การถ่ายเทอากาศภายในถ้ำ
- 8) การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากภัยธรรมชาติ
- 9) การจัดกิจกรรมที่เหมาะสม
- 10) เจ้าหน้าที่ดูแลถ้ำ
- 11) โอกาสในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- 12) ความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวของตัวแหล่งท่องเที่ยว
- 13) การจัดการด้านการใช้ประโยชน์ของแหล่งท่องเที่ยว

ส่วนที่ 2 มาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ คือ องค์ประกอบในการกำหนดคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ซึ่งมีองค์ประกอบในการพิจารณา 3 ประการ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 คุณค่าด้านการท่องเที่ยว หมายถึง คุณค่าหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ซึ่งเกิดขึ้นจากหลายองค์ประกอบทั้งในด้านความสำคัญของแหล่งธรรมชาติที่มีต่อระบบนิเวศและความสำคัญต่อมนุษย์ ทั้งจากการเข้าไปใช้ประโยชน์จากแหล่งธรรมชาติ คุณค่าทางด้านการเรียนรู้ และคุณค่าทางด้านจิตใจ เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินคุณค่าและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ประกอบด้วยปัจจัยหลักที่ใช้ในการพิจารณา 2 ด้าน ได้แก่

- 1.1 คุณค่าทางธรรมชาติ ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
  - 1) ความงามของถ้ำ
  - 2) น้ำภายในถ้ำ
  - 3) หินงอกหินย้อย
  - 4) สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในถ้ำ
- 1.2 คุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบด้วย 4 ดัชนีชี้วัด ได้แก่
  - 1) โบราณวัตถุหรือซากดึกดำบรรพ์ที่มีอยู่ในถ้ำ
  - 2) การเดินทางมาของบุคคลสำคัญ
  - 3) ความเชื่อพื้นบ้านหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์
  - 4) ความสัมพันธ์กับศาสนา

องค์ประกอบที่ 2 ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว หมายถึง องค์ประกอบต่างๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมแหล่งธรรมชาตินั้นๆ ให้มีความเหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยว เช่น แหล่งธรรมชาติอาจมีสภาพธรรมชาติที่สวยงามมาก แต่ขาดความสะดวกในการเข้าถึง สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้น้อย ขาดความปลอดภัยในการท่องเที่ยว หรือมีข้อจำกัดสูงในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว มีเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่

2.1 ศักยภาพในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความสามารถในการรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2 การเข้าถึง ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- 1) ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบริเวณเขตบริการ
- 2) ความสะดวกในการเข้าถึงปากถ้ำ
- 3) ความเชื่อมโยงกับเส้นทางการท่องเที่ยวหลัก

2.3 ความปลอดภัย ประกอบด้วย การเกิดเหตุอันตรายต่อนักท่องเที่ยวจากปัจจัยอื่น

2.4 ศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐในการพัฒนาการท่องเที่ยว

องค์ประกอบที่ 3 การบริหารจัดการ หมายถึง ความสามารถในการควบคุม ดูแล การดำเนินงาน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ประกอบด้วย การจัดการด้านการอนุรักษ์แหล่งธรรมชาติ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดการด้านการท่องเที่ยว

2. การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึก โดยพิจารณาจากการดำเนินงานขององค์กรที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ในการสร้างเสริมจิตสำนึกและการเรียนรู้ในเรื่องคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ดูแลพื้นที่ผู้ประกอบการ และชุมชนท้องถิ่นที่อยู่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยว

3. การจัดการด้านเศรษฐกิจและสังคม พิจารณาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิด การพิจารณาตัดสินใจ การดำเนินการและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชนนั้น ๆ รวมทั้งการกระจายรายได้หรือผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น

เกณฑ์ที่ใช้ประเมินการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ประกอบด้วย 2 ด้าน ได้แก่

3.1 การจัดการด้านการอนุรักษ์และรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 3 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- 1) การจัดการด้านภูมิทัศน์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่
- 2) การจัดการขยะมูลฝอยและการรักษาความสะอาด
- 3) การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว

3.2 การจัดการด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 ดัชนีชี้วัด ได้แก่

- 1) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกบริเวณเส้นทางเดินเข้าสู่ถ้ำ
- 2) ความพร้อมของสาธารณูปโภคพื้นฐาน
- 3) มาตรการด้านความปลอดภัยและระบบเตือนภัย
- 4) การให้บริการ
- 5) การจัดการด้านการมีส่วนร่วม

-4-

ข้อ 3 การวัดเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ
สามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 การประเมินศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ
ต้องทำการประเมินตัวชี้วัดที่ 1-13 ซึ่งมีคะแนนเต็ม 65 คะแนน ทั้งนี้แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ
ที่จะมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยววันนั้น จะต้องได้คะแนนไม่ต่ำกว่า 39 คะแนน และให้
ทำการประเมินในส่วนที่ 2 ทั้ง 3 องค์ประกอบ แต่ถ้าแหล่งธรรมชาติประเภทถ้ำได้คะแนนต่ำกว่า 39
คะแนน จะจัดว่าถ้ำนั้นขาดความดึงดูดใจหรือไม่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และไม่ต้อง
ทำการประเมินในส่วนที่ 2

ส่วนที่ 2 การประเมินมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ ซึ่งแบ่งเป็น 3
องค์ประกอบ ได้แก่ คุณค่าด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว และ
การบริหารจัดการ โดยการให้คะแนนจะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านคุณค่าด้านการท่องเที่ยว
และองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ส่วนองค์ประกอบด้านศักยภาพในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว
มีความสำคัญของคะแนนน้อยที่สุด

ข้อ 4 การตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

“การประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ” หมายถึง
กระบวนการและวิธีการตรวจสอบและประเมินมาตรฐานด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

“เครื่องหมายรับรองมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ”
หมายถึง เครื่องหมายที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวได้ออกให้ เพื่อแสดงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติประเภทถ้ำที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน

“สำนักงาน” หมายถึง สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“คณะกรรมการ” หมายถึง คณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว
ทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ว่าด้วยการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ

“หนังสือรับรอง” หมายถึง หนังสือรับรองที่สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวออกให้เป็น
หลักฐานแสดงคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ที่ผ่านการประเมินมาตรฐาน

“ผู้อำนวยการ” หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

“คณะทำงาน” หมายถึง คณะบุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งจากสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
หรือคณะกรรมการ

ข้อ 1 ให้มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภท
ถ้ำ ระดับชาติคณะหนึ่ง ประกอบด้วย บุคคลทั้งภาครัฐและเอกชน มีจำนวนไม่เกิน 15 คน ตามที่
ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวแต่งตั้ง

ข้อ 2 ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว
กำหนด

ข้อ 3 ให้มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำระดับจังหวัดคณะหนึ่ง มีจำนวนไม่เกิน 9 คน ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง

ข้อ 4 มีคณะกรรมการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำระดับจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้ว่าราชการจังหวัดกำหนด

ข้อ 5 ความเป็นมาตรฐานแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ที่ผ่านการประเมินและได้มาตรฐาน จะได้รับเครื่องหมายรับรองมาตรฐานพร้อมหนังสือรับรองมาตรฐาน ตามที่กำหนด

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภทถ้ำ ที่ได้มาตรฐานจะได้รับการประเมินใหม่ทุก 2 ปี หากมีระดับคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานจะถูกถอดถอนการรับรองมาตรฐาน พร้อมทั้งต้องส่งคืนเครื่องหมายรับรองมาตรฐานและหนังสือรับรองมาตรฐานต่อสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

1. ว่าที่ร้อยตรีอานุกาฬ	เกษรสุวรรณ	ที่ปรึกษา
2. นางชุตินา	พัฒนราช	ที่ปรึกษา
3. นางพัชราภรณ์	ทวีกสิกรรม	คณะทำงาน
4. นางสาววรุณกาญจน์	จิตติธรรมาภรณ์	คณะทำงาน
5. นางสาวศุภีวรรณ	ดีที่สุด	คณะทำงาน
6. นางสาวสิริพร	นามพิทักษ์สุข	คณะทำงาน
7. นางสาวสำพันธ์	ขุนราช	คณะทำงาน
8. นางสาวชญาภา	ไชยวุฒิ	คณะทำงาน
9. นางสาวศิริพร	ลิมพฤษเกษม	คณะทำงาน
10. นางสาวสุพัฒนา	ศักดิ์ปิยะพันธ์	คณะทำงาน
11. นางสาวจิตติกา	คงพลาย	คณะทำงาน
12. นางสาวเพ็ญนภา	ปัญญาชนัญไชย	คณะทำงาน
13. นายโกวิท	รักตะกนิษฐ	คณะทำงาน

ลิขสิทธิ์ของ

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

154 ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทร./โทรสาร 0 2219 4039 เว็บไซต์ <http://www.tourism.go.th>

สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

สนามกีฬาแห่งชาติ ถนนพระรามที่ 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2219-4010-17, แฟกซ์ 0-2219-4039, <http://www.tourism.go.th>